

Sztojan Radev

AZ 1985-ÖS ESZTENDŐ - CIRILL ÉS METÓD ÉVE

Elmondhatjuk, hogy az idei 1985-ös esztendő Cirill és Metód éve. Az az év, amikor hálával és tisztelettel emlékezünk Cirill és Metód hőstettel felérő művére, Cirillre és Metódra, kik életük értelmét és legfőbb célját hagyták ránk örökül - a művelődést, az egyenlőséget, a megértést és a békét a népek között, s azt, hogy csupán és csakis a kultúra és a szellemi felemelkedés és tökéletesedés területén versengjenek egymással a népek.

... Nem süt-e a Nap egyaránt mindenkire? Nem esik-e az eső egyaránt mindenkinek? Nem lélegezzük-e be mindannyian a levegőt?

...

... Ha a teremtő úgy alkotta meg a népeket, hogy különböző nyelveket adott nekik, akkor ő maga adta meg nekik a jogot, hogy saját nyelvükön olvassanak ...¹

Ezek a megdönthetetlen kérdések, amelyek a népek egyenlőtlenségének, egymás fölötti uralmának vagy egymással szembeni privilégiumainak még a gondolatát is elvetik, napjainkban különösen időszerű hangzást kapnak.

E gondolatok vaslogikájában a távoli jövőbe előremutató Cirill és Metód-i mű egészében az európai reneszánsznak és reformációnak nevezett kiadós tavaszi záporosó villámai cikáznak, mennydörgései zúgnak, megérzései sejlenek fel. S valóban, Cirill és Metód, a két szláv apostol műve, amely egyszerre bolgár és össz-szláv, össz-európai és egyetemes emberi, humánus és forradalmi mű, mindörökre utat tört magának a történelem menetében.

Hriszto Botev, a felülmúlhatatlan költő és forradalmár, aki mindenkinél jobban tudta értékelni a történelmi események szerepét és felhasználni azokat a kor harcainak céljaira, 1875-ben így írt: "Május 11. (az új naptár szerint május 24.) hamarosan forradalmunk és szabadságunk ünnepe lesz..."

"Mint bolgároknak és mint a szabadság, a testvériség és a közeledés hirdetőinek - folytatja Botev-, nekünk látnunk kell, milyen jelentőséggel bír számunkra az a nap, amelyen apostolfivereinink emlékét ünnepeljük ... mi ünnepük mai jelentőségére fordítjuk tekintetünket ..."²

Cirill és Metód művének össz-szláv és egyetemes emberi jellegét nemcsak Hriszto Botev érezte meg és tárta fel. 1863-ban Liszt Ferenc, a nagy magyar zeneszerző himnuszt írt a két fivéről milléneumuk alkalmából. A "Szlavimo, szlovni szloveni" himnusz a raguzai Orsato Posa gróf szövegére készült és először Rómában mutatták be. Csajkovszkij is zeneművet szentelt a két szláv apostolnak. Novgorodban, az ősi orosz városban szobrot emeltek a két testvérnek. A hitlerista hódítók lerombolták, de a háború után újra felállították emlékművüket. A párizsi Sorbonne könyvtárának homlokzatán az emberiség legnagyobb elméinek nevei között Cirill nevét is olvashatjuk. Közismert, hogy sok Cirill és Metód emlékmű található Prágában és egész Csehszlovákiában, Ellwangenben, az NSZK-ban és máshol.

A husziták, az európai reformáció nagy előharcosai, a XIV. században Cirillt és Metódot nyilvánították főszékesegyházuk patronusává. A két fivér korában művük és szent hagyatékuk védelmében íródott "A betűkről" c. értekezés pontosan azokban a századokban volt igen népszerű, állandóan átmásolt és sokszorosított irodalmi alkotás egész Európában, amikor a humanizmus a csúcspontjához érkezett. A franciaországi Reims városában a IX-XIV. században a francia királyok felszentelése és koronázása egy olyan szent könyv előtt történt, amely glagolita írással készült Cirill és Metód-féle evangélium volt.

Az idei 1985-ös évben nemcsak a bolgár nép és Bulgária, ahol ügyük megszületett és virágzásnak indult, de egész Európa, az egész világ megemlékezik Metód halálának 1100. évfordulójáról. Fivérével Konstantín-Cirill filozófussal együtt ők teremtették meg az első szláv irodalmi nyelvet, az óbolgárt, ők hozták létre az első szláv irodalmat - az óbolgár irodalmat, s nevékhöz fűződik az első szláv civilizáció - a bolgár civilizáció is.

Cirill és Metód éppen ezért nem csupán a reneszánsz és a reformáció előhírnökei voltak, de örökké élő és ható kolosszális hagyatékukkal részt vettek a két nagy folyamat kifejlődésében is, amint ma is részt vesznek a népek fejlődésében.

Jelenleg Bulgáriában és külföldön igen sok tudományos konferenciát, szimpóziumot, tudományos ülést, felolvasást, stb. szerveznek és rendeznek. Bulgáriában a legnagyobb tudományos rendezvény a szófiai Kliment Ochridski Tudományegyetem aulájában megrendezett nemzetközi tudományos konferencia volt, amelyre május 21 és 26 között került sor. A konferencia munkájában több, mint 20 ország hatvannál több tudományos dolgozója vett részt előadással és tudományos közlésekkel a világ minden részéről. Örömmel köszöntöttük a magyar tudósok csoportját is.

Április elején Hollandiában került megrendezésre az a nagyszabású tudományos konferencia, amelyen a Benelux-államok és Franciaország tudósai, valamint egy bolgár tudóscsoport tagjai tartottak előadásokat. Április 17-24 között az NSZK-beli Regensburgban dr. Franz Josef Straus, bajor miniszterelnök védnöksége alatt került sor arra a mondhatni összeurópai tudományos konferenciára, amelynek munkájában csupán bolgár részről 25 szakember vett részt. Bolgár részvétellel került megrendezésre igen sok tudományos rendezvény a Szovjetunióban is - Moszkvában, Leningrádban, Kievbén, Ogyesszában, Minszkben, Lvovban, a távoli Jakutiában, stb. Tudományos szimpozionokat rendeztek Cirill és Metód emlékére Csehszlovákiában (Prága, Gotwaldow, Nyitra, stb.) Lengyelországban (Varsó, Krakkó, Lublin, Kielce), most pedig a testvéri Magyarországon.

Szimpozionokra, tudományos tanácskozásokra került sor Spanyolországban, Portugáliában és Angliában, az év végéig pedig az USA-ban, Indiában, Japánban és más országokban rendeznek hasonlókát. Sok országban került sor emlékművek, emléktáblák leleplezésére, monográfiák és könyvek jelentek meg a két nagy szláv fivér tiszteletére. Mindez ékesszólóan bizonyítja Cirill és Metód művének és hagyatékának el nem múló értékét.

E rendkívül nagy számú és változatos formájú tudományos megnyilvánulás kezdeményezője a bolgár történettudomány volt,

amelynek álláspontjait az objektív nemzetközi tudományosság is támogatja és ez érthető. Természetesen nemcsak a bolgár tudomány kezdeményezésére és közvetlen részvételével kerül sor tudományos rendezvényekre. Görögországnak és Jugoszláviának is megvan a maga programja, nagy aktivitást fejt ki a Vatikán is. Rómában, a Vatikán kezdeményezésére nagy nemzetközi tudományos konferenciát rendeznek, amelyre 5 bolgár tudós is meghívást kapott.

Az idén Metód halálának 1100. évfordulója alkalmából Londonban került sor az anglikán egyház rendezvényeire, de az UNESCO is és sok más nemzetközi szervezet és intézmény is megrendezte saját ünnepségeit. Egyes ilyen rendezvényeken Metódot nem egészen tudományos célok és feladatok zászlójára tűzték. Ezzel kapcsolatban Európa fogalmát is átértelmezték, lejáratták. S bár szláv apostolokról és az európai civilizáció megteremtésében betöltött szerepükről volt szó, az "egységes Európáról" és nevében szónokoltak, és persze azok ellen, akik "mesterségesen megosztották és szembeállították Európát".

Természetesen ezek a megállapítások idegenek az igazi tudomány számára és nem érthetünk egyet velük.

Mi mély hálát érzünk magyar kollégáink iránt, amiért megszervezték a Cirill és Metód emlékének szentelt tudományos eseményeket Budapesten, Szegeden, Debrecenben stb., valamint a Zalavárott felállított emlékműért. Köszönet az emlékműállítás kezdeményezőinek és az emlékmű megalkotóinak.

Nálunk ismerik és nagyra értékelik a bulgarisztikával és a Cirill és Metód-i életművel foglalkozó magyar tudósok munkásságát. Jól bizonyítja ezt a Bolgár Népköztársaság Államtanácsának az a legújabb, már májusban nyilvánosságra hozott határozata, amellyel a bulgarisztika fejlesztéséhez való eredményes hozzájárulásáért a Cirill és Metód-i életmű népszerűsítésében és a bolgár történelem, nyelv és irodalom kérdéseinek tanulmányozásában elért kimagasló eredményeiért, az új fiatal bulgarista szakemberek képzésében és nevelésében végzett munkásságáért a Nemzetközi Cirill és Metód Nagydíjat adományozta a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Szláv Filológiai Tanszéke vezetőjének, dr. Király Péter egyetemi tanárnak.

Meggyőződésünk, hogy a bolgár és a magyar tudósoknak és szakembereknek ezek a találkozásai és közös rendezvényei nemcsak a tudomány fejlődéséhez járulnak hozzá, hanem a hagyományos bolgár-magyar barátság további bővülését és elmélyülését is elősegítik.

Köszönöm figyelmüket!

JEGYZETEK

1. Kliment Ochridski, Săbrani Săčinenija. t. III. Obrabotili Bonjo Angelov i Christo Kodov. Sofija, 1973. p. 106.
2. Christo Botev, Săbrani săčinenija. t. II. Sofija, 1971. p. 159.

Стоян Радев

1985 Е КИРИЛО-МЕТОДИЕВСКА ГОДИНА

Може да се каже, че настоящата 1985 г. е Кирило-Методиевска година, година на признание и възхищение от подвига и делото на Кирил и Методий, които ни завещаха смисъла и върховната цел на своя живот - просветата, равенството, разбирателството, мира и съревнованието между народите изключително и само на полето на културата и духовното извисяване и съвършенство.

... Слънцето не грее ли еднакво за всички? Не вали ли дъжд еднакво за всички? Не дишаме ли всички еднакво въздух? ...

... Ако създателят е сътворил народите, като им е дал различни езици, той сам е установил правото им да четат на своите собствени езици ...¹

Тези необорими въпроси, които отхвърлят дори всякаква мисъл за неравенство, господство или привилегии на отделни народи спрямо други, днес звучат особено актуално.

В желязната логика на тези мисли, в цялото Кирило-Методиевско дело, чиято проекция е далече в бъдещето, се виждат да просвяткат мълнии, се чуват тонове и предчувствия на обилен пролетен дъжд, наречен европейски Ренесанс и Реформация. И действително делото на славянските първоапостоли Кирил и Методий, което е българско и общославянско, общеевропейско и общочовешко, хуманно и революционно, завинаги се е врязало в настъпателния ход на историята.

Ненадминатият поет и революционер Христо Ботев, който умееше по-добре от всички да оценява ролята на историческите събития и да ги използва за нуждите на съвременната борба, през 1875 г. писа: "11 май (24 май нов стил) скоро ще бъде празник на нашата революция и на нашата свобода ..."

"Като българи и проповедници на свободата, на братството и на сближението - продължава Ботев - ние трябва да видим какво

значение трябва да има за нас денят, в който празнуваме паметта на нашите равноапостолни братя ... ние се обръщаме към съвременното значение на празника им ..."²

Общославянският и общочовешкият характер на делото на Кирил и Методий е доловено и разкрито не само от Христо Ботев. През 1863 г. великият унгарски композитор Ференц Лист написа хими за двамата братя по случай тяхната 1000-годишнина. Химнът "Славимо, словни словени" е направен по текст на граф Орсато Поза от Рагуза и е изпълнен за пръв път в Рим. Чайковски прославя в своя музикална творба славянските просветители. В стария руски град Новгород преди много години е въздигнат паметник на братята. Разрушен от хитлеристките нашественици, той отново бе възстановен след войната. Името на Кирил стои до имената на най-прочутите творци на човечеството изписани на фасадата на библиотеката на парижката Сорбона. Всеизвестни са многобройните паметници на Кирил и Методий в Прага и в цяла Чехословакия, в Елванген, ФРГ и други.

Големите войници на европейската Реформация хуситите, през XIV век обявяват за патрони на своя главен храм Кирила и Методия. Трактатът "За буквите", написан във времето на двамата велики братя в защита на тяхното дело и свещенното им наследство, се радва на най-широка популярност, постоянно преписван и размножаван в цяла Европа, именно през вековете, когато европейският хуманизъм достига връхната си точка. Във френския град Реймс, през IX-XIV век свещенната книга, пред която са ръкополагани и коронясвани френските крале, е Кирило-Методиевското евангелие, написано с техните букви.

През настоящата 1985 г. не само българският народ и България, където се роди и разцъфтя тяхното дело, но и цяла Европа, целият свят отбелязват 1100-годишнината от смъртта на Методий. Той заедно със своя брат Константин Кирил - Философ създадоха първия литературен славянски език - старобългарския, създадоха първата славянска литература - старобългарската, с техните имена е свързана и първата славянска цивилизация - българската.

Ето защо Кирил и Методий са не само предтечи на Ренесанса и Реформацията, но и чрез своето вечно живо колосално наследство те участваха в тяхното развитие, както участвуват и в съвременното развитие на народите.

Понастоящем в България и в чужбина се организират и провеждат голям брой научни конференции, симпозиуми, научни срещи, лекции и др. Най-голямата научна проява в страната бе Международната научна конференция в София (21-26 май, т.г.) проведена в аулата на СУ "Кл. Охридски". В нея с доклади и научни съобщения участваха повече от 60 видни чуждестранни учени от над 20 страни от всички краища на света, в това число и група унгарски учени.

В началото на април в Холандия се състоя широкомащабна научна конференция, на която научни доклади прочетоха учени от страните на Бенелюкса и Франция, а също така и група специалисти от България. В гр. Регенсбург, ФРГ, от 17 до 24 април, под патронажа на министър-председателя на Бавария д-р Франц Йозеф Щраус, беше проведена може да се каже общоевропейска научна конференция, в работата на която само от България взеха участие 25 специалисти. Различни научни изяви с българско участие се състояха в Съветския съюз - Москва, Ленинград, Киев, Одеса, Минск, Львов, в далечна Якутия и др. Научни симпозиуми посветени на делото на Кирил и Методий бяха проведени в ЧССР (Прага, Готвалдов, Нитра и др.), в Полша (Варшава, Краков, Люблин, Келце), а понастоящем и в братска Унгария.

Симпозиуми и научни срещи се състояха в Испания, Португалия, Англия и предстоят до края на годината - в САЩ, Индия, Япония и т.н. В редица страни бяха открити паметници, паметни плочи, издадени монографии и книги, посветени на двамата велики славянски братя. Всичко това е ярко доказателство за непреходността на делото и наследството на Кирил и Методий.

В провеждането на тези многобройни и разнообразни мероприятия инициативата има българската историческа наука, чиито позиции и становища се подкрепят от обективната световна наука и това е естествено. Разбира се различни изяви се провеждат не само по инициатива и с прякото участие на представители на българската наука. Свои програми издигнаха Гърция и Югославия, голяма активност разви и Ватиканът. В Рим, по инициатива на Ватикана предстои голяма международна конференция, в която са поканени да участвуват и 5 български учени.

През годината свои мероприятия по повод 1100-годишнината

от смъртта на Методий проведе и Англиканската църква в Лондон, както и редица други международни организации и институти. В някои от тях Методий бе издигнат за знаме на не съвсем научни цели и задачи. В тази връзка бе узурпирано и понятието Европа. И макар, че ставаше дума за славянските просветители и тяхната роля в създаването на европейската цивилизация, заговори се за и от името на единна Европа и разбира се срещу онези, които изкуствено я разделяли и противопоставяли.

Естествено това са постановки чужди на истинската наука и с тях ние не можем да се съгласим.

Ние сме дълбоко благодарни на унгарските колеги за организираниите кирило-методиевски мероприятия в Будапеща, Сегед, Дебрецен и др. както и за паметника, който бе издигнат в Зала. Благодарим на инициаторите и на създателите на този паметник.

У нас знаят и високо ценят дейността на унгарските учени-българисти и кирило-методиевисти. Доказателство за това е и найновото, обявено още през месец май решение на Държавния съвет на НР България за удостояване със званието лауреат на Международната награда "Братя Кирил и Методий" на проф. д-р Петер Кирай, завеждащ катедрата по славянски филологии в държавния университет "Йотвъош Лоранд" в Будапеща, за неговия голям принос в развитието на старобългаристиката, за популяризиране делото на братята Кирил и Методий и изучаване на проблемите на българската история, език и литература, за подготовката и възпитанието на нови млади и талантиливи българисти.

Ние сме уверени, че тези срещи и съвместни мероприятия на българските и унгарските учени и специалисти са принос не само в развитието на науката, но и принос в по-нататъшното разширяване и задълбочаване на традиционната българо-унгарска дружба.

Благодаря за вниманието.

БЕЛЕЖКИ

1. Климент Охридски, Събрани съчинения т. III. Обработили Воньо Ангелов и Христо Кодов, С., 1973. стр. 106.
2. Христо Ботев, Събрани съчинения т. II, С., 1971. стр. 159.